

מסורת סבא?

בדרך כלל קוראת התורה בשמו של אדם על ידי ציון שמו ושם אביו, למשל נחשון בן עמינדב. דוגמאות רבות יש לכך בנשיאים, במרגלים ועוד. לעיתים מחליטה התורה לציין את שם הסב ואף יותר מכך, ודבר זה אומר דורשני. דוגמא לדבר יש בפתח פרשתנו: "פינחס בן אלעזר בן אהרון הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם". מדוע אין התורה מסתפקת בשם אביו של פינחס? חז"ל התייחסו לעניין זה ופירשו שהזכרת שמו של סבו של פינחס באה ללמד על החיוב שבמעשהו של פינחס. מעשה הקנאות שלו יכול היה להיתפס כצעד שלילי, אולם התורה צובעת את מעשהו באור חיובי על ידי שהיא מציינת שפינחס הוא ממשיך דרכו של סבו אהרון. רש"י מעמידנו על כך שהיה חשש שאנשים יתייחסו בביקורת ובבוז לפינחס שכן סבו מצד אימו היה יתרו, לפיכך מציינת התורה שהוא גם נכדו של אהרון הכהן. לפני שנתעמק בתשובה זו נעיין במקום אחר בתורה שישפוך אור על המקרה שלפנינו. לפני כמה שבועות קראנו על מעשיו של קרח. שם מתארת התורה את קרח כך: "ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי". במקרה זה הלכה התורה עוד יותר רחוק וציינה את הסבא רבא. כאשר מעיינים במקרה זה נשאלת השאלה אם כבר מצויינים ארבעה דורות מדוע לא כתבה התורה גם את ראש השושלת הלא הוא יעקב? גם לכך התייחסו חז"ל בפרשם כי יעקב ראה ברוח הקודש את מעשהו של קרח וביקש לא להיזכר עם שמו של קרח. בקשה זו של יעקב מופיעה בברכתו ללוי: "בקהלם אל תחד כבודי". כאשר משווים את שני המקרים האלה ניתן לראות שפעם אחת בחרת התורה לציין את הדורות עד הסוף ואילו פעם אחת עוצרת התורה לפני הזכרת אבי השושלת. דומה שניתן לעמוד על עומק העניין מתוך השוואת שני המקרים הללו. למראית עין ניתן לחשוב שפעולתו של פינחס הייתה מנוגדת לרוח שאפיינה את סבו אהרון הכהן. על אהרון נאמר שהוא אוהב שלום ורודף שלום והוא מסמל דמות של אדם נוח לבריות, ואילו פינחס פועל פעולה של קנאות והורג אנשים שחוטאים. הדרך שלו להתמודד עם החטא הנורא היא על ידי הריגת החוטאים. מובן שכל זה רק למראית עין, ולכן מדגישה התורה שהברית שנכרתת עם פינחס בעקבות מעשהו היא ברית שלום. פעולתו של פינחס הייתה נצרכת ואינה עומדת בסתירה לרוח השלום של אהרון הכהן. בדומה לדבר ניתן לעיין במעשהו של קרח ולמצוא קוים מקבילים עם מעשיו של יעקב ה"סבא". לפני כמה שבועות עסקנו במעשהו של קרח כמי שלוקח את המנהיגות לעצמו. כאשר מעמיקים בדבר ניתן להוסיף עוד נקודת מבט. יכול היה קרח לטעון שהאדם שממנו הוא למד "לקחת" הוא לא אחר מאשר יעקב אבינו. הרי עליו טוען עשו את טענתו: "הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמיים, את בכורתי לקח והנה עתה לקח ברכתי". יעקב הוא זה אשר לקח את הבכורה ואת הברכה מתוקף הבנתו שזה מגיע לו. על פי זה יכול לטעון קרח שהוא ממשיך דרכו של יעקב. אולם כאן טמון ההבדל הגדול. יעקב לקח את מה שלקח מפני שהיה זה רצון ה' כמוכח מההבטחה שהובטחה לרבקה ומתוקף ברכת אביו: "ויתן לך האלוקים...יעבדוך עמים". יעקב לקח מה שה' נתן לו, ואילו קרח ניסה לקחת מה שה' נתן לאחרים. הנה כי כן מלמדת אותנו התורה מתי אדם זוכה להיחשב כממשיך דרך אבותיו. אצל פינחס למרות שפעל למראית עין בכיוון ההפוך מסבו נקרא על שמו ונחשב ממשיך דרכו באותו עניין עצמו, ואילו קרח שפעל למראית עין באותו כיוון של סבו יעקב, לא זוכה להיחשב ממשיכו בגלל ההבדל הגדול בין מעשיהם. ניתן להוסיף להשוואה זו מימד נוסף, שכן גם בקרח וגם בפינחס ניתן לראות קריאת תיגר על מנהיגותו של משה. במקרה של קרח זה ברור ובמקרה של פינחס, הרי משה היה נוכח בזמן המאורע ולא עשה דבר. דווקא כאן בחרת התורה ללמדנו שיוזמתו של פינחס הינה מבורכת ואינה חותרת תחת מנהיגותו של משה. מסר זה מקבל משנה חשיבות בימים אלה של בין המצרים. מלבד חטאי עם ישראל לדורותיהם שגרמו את המצב של החורבן והגלות, ניתן להוסיף על כך יוזמות שאינן רצויות וחוסר נטילת יוזמה במקום הרצוי. ימים אלה מעודדים אותנו לקום ולפעול כדי להביא לשינוי ולא להיתפס לאדישות ולחוסר אכפתיות.